

“ግእዝ” ቋንቋ ወይስ ሃይማኖት? ኣግኣዝያን እንታይ ይብሉ? ካልኣት ከ?

ሰላም ንዓኹም ይኹን ዝኸበርኩም ኣንቡብቲ!! ቢሮን ወረቆትን ንምርኻብ ካብ ዝደሊ ቡዙሕ ዓመታት ኮይኑኒ ኣሎ። እንተኾነ ግን ብዝተፈላለዩ ምክንያት ከራኽበም ኣይከኣልኩን ነይረ። ሎሚ ግን ጊዜኡ ግዲ በዚሁ ነዚ ኩነታት ሰይራ ዝወፀትን ናይ መጀመርታን ሓፃር ፅሕፍታይ ናባኹም ከብል በቛፀ ኣለኹ። ስለዚ ኣብዛ ፈላመይቲ ፅሑፍይ ከስተኻኸል ኣለዎ ዝበልኩዎ ሓሳብ እንትነቓፍ ፅባሕ ዝሓሸ መማረፂ ሓዙ ንኸምለስ፣ እቲ ዝደገፍኩዎ ሓሳብ ድማ ካብዚ ዝበለፀ ንህዝቢ ዝጠቅም ሓሳብ ንኸምፅእ እምበር ነቲ ሓደ ብምኹናን ነቲ ካሊእ ንምሽላም ኣይኮነን። በዚ ምክንያት ኣብቲ ዝፀሓፍኩዎ ፅሑፍ እንተይተረድኣኒ ዘመሓላለፍኩዎ ዘይጠቅም መልእኽቲ እንተሃልዩ ንምእራም ወይ ድማ መእመኒ ሓሳብ ንምቕራብ ቐሩብ ስለዝኾንኩ ሃናፂ ሓሳብኩም ከትህቡኒ ብኸብሪ ይዕድም። ናብቲ ቀንዲ ዛዕባ ንኺድ

ኣብዚ ህዚ እዋን ብዛዕባ ቋንቋ ግእዝ ዝተፈላለዩ ሓሳባት ካብዚ ናብቲ እንትዋቐዑ ምርኣይ፣ ምንባብን ምድማፅን ልሙድ እናኾነ ይኸይድ ኣሎ። ብምኳኑ እውን መብዛሕትኡ ሕ/ሰብ ዝተሰሓሓተ ኣረዳድኣ ከይወስድ ዘፍርሕ ከነታት ውጥም ቅልቅል ይብሉ ኣለው። እቲ ኣብ መጀመርታ ግእዝ ቋንቋ ዋላስ ሃይማኖት ዝብል ሕቶ ከልዕል ዘገደደኒ ምክንያት እውን ካብዚ ስግኣት እዚ ዝነቐለ እዩ። መብዛሕትኡ ከም እንርድኣን ብዝተወሰነ ብታሪኽ መልክዕ ከም ዝተምሃርናዮ ግእዝ ናይ ኣክሱማውያን ተጋሩ (ኢትዮጵያውያን) ብሰነድ መልክዕ ካብ ዝተሰነዱ ፈላማይ ቋንቋ ከም ዝነበረን ናይዚ ቋንቋ ተዛረብቲ እውን ኣግኣዝያን ተባሂሎም ይፅውዑ ከም ዝነበሩ እዩ። እቲ ሓቂ እዚ ኮይኑ እንተሎ ኣብዚ ግዜ ብዝተፈላለዩ መልክዕ ኣብ ማሕበራዊ ሚዲያ (ፌስቡክ) ኣብ ዝተፈላለዩ ናይ ሕትመት መራኽብቲ ሓፋሽ ብዛዕባ ግእዝ ዝጥቃዕን ዝፀሓፍን ዘሎ ሓሳብ ብፍላጥ ይኹን ብዘይፍላጥ እንድዲ ሕ/ሰብ ከደናግር ይውዕል ስለዘሎ ብግዚኡ ክእረም ይግባእ። ዓረብኛ ዝበሃል ቋንቋ እምበር ዓረብኛ ዝበሃል ሃይማኖት ከምዘየለ፣ ኣምሓርኛ ዝበሃል ቋንቋ እምበር ኣምሓርኛ ዝበሃል ሃይማኖት/እምነት ከምዘየለ፣ እንግሊዘኛ ዝበሃል ቋንቋ እምበር እንግሊዘኛ ዝበሃል ሃይማኖት/እምነት ከምዘየለ ግእዝ ዝበሃል ቋንቋን ፊደልን እምበር ግእዝ ዝበሃል ሃይማኖት ኮነ እምነት የለን። ቀዳሞት ኣኩሱማውያን ተጋሩ ሃይማኖት ክርስትና ኣብ ዝተቐበልሉ እዋን ቋንቋኦም ቋንቋ ግእዝ ስለዝነበረ ናይ እምነቶም ኣተገባብራ ኮነ ኣፈፃፀማ ብቋንቋኦም ብቋንቋ ግእዝ ፅሑፎም ንዘበናት ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተዋረደ ኣብዚ ዘለናዮ ዘመን በዚሁ ኣሎ። ስለዚ ናይ ቤተክርስቲያን መፃሕፍቲ ብፊደላት ግእዝ ስለዝተፀሓፉን ግእዝ ኣብ ቤተክርስቲያን ኣገልግሎት ምሃቡን ጥራሕ ናይ ክርስቲያን ቋንቋ ዝብል ኣተሓሳስባ ንኸዓቢ ድፍኢት ዘህድሩ ተርእዮታት ኣለው። እዞም ኣታሓሳስባታት ኣብ ክልተ ጫፍ ምርካባም ድማ ዝያዳ የተሓሳስባካ። ንሳቶም እውን፡-

- 1) ግእዝ ንኣመንቲ ክርስትያን (ኣግኣዝያን) ጥራሕ ዝብል ሓደ ጫፍ
- 2) ግእዝ ንዓይ ኣይምልከተንን ዝብል ከዓ ካሊእ ጫፍ እዩም። ሓደ ብሓደ ንርኣዮም፡-

1) ግእዝ ንኣመንቲ ክርስትያን (ኣግኣዝያን) ጥራሕ፡- ኣብዚ ዘለናዮ እዋን ናይ ብዙሓት ቀልቢ እናገዝኣ ዝመፅእ ዘሎ ሓደ ኣተሓሳስባ ኣሎ። እዚ እውን “ዘቢሄረ ኣግኣዝያን፣ ማሕበር ኣሕዋት ኣግኣዝያን፣ ማሕበር ኦሪታውያን፣ ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዝያን” ወዘተ ዝብል ኮይኑ ኣብ ዙሪያ ሓድነት ህዝቢ ኣግኣዝያን ብፍላይ ኣብ ተዛረብቲ ትግርኛ ዝሕምቡበ ዘሎ ናይዚ ዘለናዮ ዘመን ብሰሜን ኢትዮጵያ ዝቀላቐል ዘሎ ናይ ፖለቲካ ሓሳብ (ኣይዲዮሎጂ) እዩ። ስለዚ እዚ ሓሳብ ምስ ግእዝ ተታሒዙ ዝመፅእ ዘሎ ናይ ሓሳብ ምስሕሓብ እንታይ ከምዝመስል ክፀሪ ይግባእ በሃላይ እዩ።

ስለዚ ኩሉ ሰብ ክፈልጦ ዝግብኦ ሓቂ ካብቶም ኣብ ዓለምና ኣብ ጫፍ ስልጣን ዓለም በዚሓም ካብ ዝነበሩ ኣርባዕተ ፈላጎት ህዘቢታት ዓለም እቶም ሓደ ህዝቢ ኣኩሱማውያን ተጋሩ ምኳኖም እዩ። በዚ መሰረት ስልጣን ኢትዮጵያ ኣኩሱማውያን ተጋሩ እዮም እንተበልና ፀሓይ ዝሞቐ ሓቂ እምበር ምግናን ኣይኮነን። እዚ ከምዚ ኢሉ እንተሎ ኢትዮጵያ ኣብ ዝተፈላለዩ ዘመናት ብዝተፈላለዩ መፀውዒ ስያመታት ከም እትፍለጥ እውን ድርሳናት ይሕብሩ ብታሪኽ እውን እንፈልጦን እተምሃርናዮን እዩ። ካብ ቶም ስያመታት ኢትዮጵያ ውሽጢ ኣበሲኒያ፣ ብሄረ ኣግኣዝያን፣ ምድረ-ኩሽ፣ ምድረ-ሳባን ምድረ-ሓበሻን ዝብሉ ምኳኖም ኣብ ታሪኽ መፃሕፍቲ ኮነ ኣብ ድርሳናት ቤተክርስቲያን ተሰኒዖ ይርከብ። (ንኣብነት የከፍተኛ ትም/ት ተቋማት (የግንቢ ጉባኤያት) ተማሪዎች መማሪያ መፅሓፍ) ዝብል መፅሓፍ ምንባብ ይከኣል።

ስለዚ ግእዝ እቲ ክሳብ ሎሚ ዕለት ብትግርኛ፣ ብኣምሓርኛን ካልኣት ቋንቋታትን ኣብ ኢትዮጵያ፣ ኣብ ኤርትራ ዝነበር ክርስትያን ኮነ ኣስላማይ ሕ/ሰብ ዝጥቀሙሉ ዘሎ ፊደል ዝፈጠረ ጥንታዊ ቋንቋ እምበር ባዕሉ ሃይማኖት ወይድማ እምነት ከም ዘይኮነ ግልፂ ክኸውን ኣለዎ። ስለዚ ኣመፃፅ ግእዝ ንምፍላጥ ካብቶም ኣብ ላዕሊ ዝረኣናዮም ናይ ቀደም ስያመታት ኢትዮጵያ ዝኮነ “ብሄረ ኣግኣዝያ/ሃገረ ኣግኣዝያን” ኣተሓሓዝና ብሓፂር ንርኣ።

ኣብ ጥንታዊት ኢትዮጵያ ናይ ህንዲ ንጉስ ራማ (ብራህማ) ንኢትዮጵያ ብምውራር ኣብቲ ጊዜ ንጉስ ኢትዮጵያ ንዝነበሩ ንጉስ ጲኦሪን ብምውጋእ ንህዝቢ ኢትዮጵያ ቀጥቂጡ ባሪያ ብምግባር ኣብ ዝገዝአሉ ጊዜ ኣብቲ ሽቡ ዝነበረ ህዝቢ ሕብረት ብምፍጣር ንንጉስ ራማ ብዝገርም ብቐዓት ብምስዓር ንህዝቢ ኢትዮጵያ ሓራ ብምውፃኡ ምኽንያት ኣግኣዝያን ተባሂሎም ምፅዋዎም ኣብ ድርሳናት ታሪኽ ኢትዮጵያ ተኸቲቡ ይርከብ። እዚ ህዝቢ ኣግኣዝያን ተባሂሉ ዝተፀውዓሉ ምኽንያት ቋንቋኡ ግእዝ ስለዝነበረ እምበር ሙሉእ ብሙሉእ ኣመንቲ ክርስትና ስለዝነበሩ ኣይኮነን፣ ታሪኽ እውን ቋንቋኡም ግእዝ ስለዝነበረ ኣግኣዝያን ተባሂሎም እዩ ዝብል። ምኽንያቱ ክርስትና ንፈለማ ጊዜ ናብ ኢትዮጵያ ኣብ ዝኣተወሉ እዋን ዝነበረ ኩሉ ህዝቢ ኣማኒ ክርስትና ነይሩ እንተተባሂሉ ብኣንፃር ታሪኽ ይኹን ብዓይኒ ሓቂ ዝእመን ኣይኸውንን ተቐባልነት እውን የብሉን። ብምኳኑ ድማ ኣብቲሽቡ ዝነበረ ህዝቢ እምነት ዘለዎ ይኹን ዘየብሉ ቋንቋ ግእዝ ዝዛረብ ምስ ምንባር ተታሒዞ ኣግኣዝያን ዝብል ሽም ክወሃቦ ተገባረ እምበር ግእዝ ሃይማኖት/እምነት ስለዝነበረ ኣይኮነን። ምስ ሽም እቲ ናይቲ ዘመን ዝነበረ ሕ/ሰብ ተታሒዞ ኢትዮጵያ “ሃገረ ኣግኣዝያን” ዝብል ሽም ንኸትረክብ ምኽንያት ኮነ። ትርጉሙ እውን መግዛእቲ ዘይፈቱ ህዝቢ፣ ሓራ ዘውፅእ ህዝቢ፣ ጅግና ህዝቢ፣ ፃዕራም ህዝቢ ማለት እዩ። (ፍልፍል ፅሑፋት ፕሮፌሰር ሪቻርድ ፓንክረስትን ድርሳናት ቤተክርስቲያንን)። ስለዚ ምስ ግእዝን ኣግኣዝያንን ተኣሳሲሩ እቲ ሓቂ እዚ ካብ ኮነ ኣብዚ እዋን ብስመ ኣግኣዝያን ዝላኸዐ ዘሎ ናይ ኣነ እዩ ዝፈልጥ ፍልስፍና መስመር ምትሓዝ ናይ ኩሉ ህዝቢ ሓላፍነት ክኸውን ይግባእ።

እቶም ሓድሓደ ሓላፍነት ዝጎደሎ ሓበሬታ እናባዘሉ ኣብ ዝተፈላለዩ መራኸቢ ሓፋሽ ናብ ሕ/ሰብ ዝዝርግሉ ዘለው ኣካላት ሓሳቦም ብመነፅር ዓይኒ ህዝቢ ተራእዩ እናተሓላዩ ፀፅቡቑ ብምውሳድ እቲ እከይ ሓሳብ ድማ ክድብረ ኣለዎ ጊዜ ክውስድ የብሉን። ብዝተሰሓሓተ መንገዲ ንዝጓዓዙን ናይ ህዝቢ ዴሌት ዘይኮነ ሓሳብ ሒዞም ሓንቲ መንገዲ ጥራሕ ብምርኣይ ዝጓዩ ዘለው ኣሕዋት እውን ኣይፋልኩምን መንገዱ እዞይ ኣይከነን ብምባል እቲ ሓቀኛ ኣንፈት ክሕበረሎም ይግባእ። ብናተይ ኣረዳድኣ ኣብዚ ርእሲ ዘለኒ ነቐፌታ ኮነ ድጋፍ ከም ዝስዕብ የቐምጥ።

ምትሕውዋስ ፖለቲካ ምስ ሃይማኖት

ብሽም ኣግኣዝያን ካብ ዝለዓሉ ፖለቲካዊ ሓሳባት ውሽጢ ዝርአዩ ዘለው ቅኑዓት ሓሳባት ንክስሱኑ ምድጋፍ እቶም ቀደድትን ዓንቀፍትን ሓሳባት ድማ ብግዚኡ ንክእለዩ እናኣረምካ ምኻድ ዜግነታዊ ግዴታን መሰልን እዩ። ስለዚ እቲ “ዘቢሄረ ኣግኣዝያን፣ ማሕበር ኣሕዋት ኣግኣዝያን፣ ማሕበር ኦሪታውያን፣ ሃገራዊ ግንባር ኣግኣዝያን” እናተብሃለ ዝለዓል ዘሎ ግን ነንባዕሉ ዝፃረር ናብ ሓደ ክመፅእ ዘይከኣለ ፖለቲካዊ ምንቅስቃስ ሓድነት ህዝቢ ምስባኹ ከም እወንታዊ ክውሰድ ዝግባእ ረዚንን ብፍላይ ኣብዚ እዋን ኣገዳሲ ዛዕባን እዩ።

እዚ ከምዚ እንከሎ እቶም ክእረሙ ዝግብእምን ፍፁም ንሓድነት ህዝቢ ዕንቅፋት ዝኹኑ ሓሳባት ህዝቢ ባዕሉ ብግዚኡ ይኣክል ክብሎም ይግባእ። ፖለቲካ ምስ ሃይማኖት እናተገብዙኻ ህዝቢ ንህዝቢ ብምንቋር ናይ ህዝቢ ኣፈላላይ ንምስፋሕ እምበር ሓድነትን ሕብረትን ህዝቢ ንክሰምር ዝሓስብ ኣካል ክውዕሎ ዘይግባእ ኣነዋሪ ተግባር ካብ ምኳኑ ሓሊፉ ነቶም ካብ ልቦም ንሓድነት ህዝቢ ንምስማር ዝሰርሑ ኣካላት ዝሓዘዎ ሓሳብ ኣብ መንገዲ ዘትርፍ ኢድ ኣእታውነት ቀዳሞት ዝኣከቱ ደርብታትን ፀላእቲ ሓድነት ህዝቢ ትግራይን ኤርትራን ዘለዎ እዩ ዝመስል እሞ ክእረም ይግባእ። ኣግኣዛዊት ሃገር ንኣግኣዝያን ብዝብል ቴማ ከም ዕላማ ተታሒዙ ዝግበር ዘሎ ናይ ሓሳብ ቅድድም መልዕኢ ሓሳብ ካብ ልቢ ዝነቐለ ንሓድነት ክልቲኡ ህዝቢ መረብ መሰሉ ፀፀሒ ኣካይዳኡ ናብ ዘይኮነ ኣንፈት እናተሓንበበ ጫፍ ብምውፃእ ናይ ቶም ቀዳሞት ፅንፈኛታት ሓሳብ ብምሓዝ ንስኻ እምበር ንስኻ ኣይናተይን እናበለ ዝኸየድ ዘሎ ኣካይዳ ንህዝቢ ናብ ገደል ዝመርሕ ናይ ፀጋም መንገዲ ስለዝኮነ ብእዋኑ ክእረም ኣለዎ። ንኣብነት ብእቶ ተስፋፅዮን ተኸለን ተኸተልቱን ዝመራሕ ዘሎ ምንቅስቃስ ቋንቋ ግእዝ ናይቶም ቀዳሞት ተጋሩ መረዳድኢ ቋንቋ እምበር ሃይማኖት ወይ ድማ እምነት ከምዘይኮነ ኣብ ክንዲ ምርዳእ ንሕና ህዝቢ ግእዝ፣ ቋንቋና ግእዝ፣ እምነትና ግእዝ ስለዝኮነ ካብዚ ወፃኢ ዘለኹም ኣይናትናን ስልጣን እንተሓዘና ብሓንቲ ፀሓይ ንሱዳን ወይ ድማ ቀይሕ ባሕሪ ኣሳጊርና ክንጉሕፈኩም ኢና ብምባል ኣብ መንጎ ህዝቢ ምትእምማን ከይህሉን ኩሉ ጊዜ ብጥርጣሪ ዓይኒ ንክረኣኣዩን ዝሰርሑ ዘሎ ልኡክ ፀላኢ ሰናይን ኣንፃር ሓድነት ህዝቢ መረብን እዩ ዝብል ፅኑዕ መርገዒ ኣለኒ ብጊዜ እንተዝእረም ይሓይሽ። ኣግኣዝያን ንኣሰላም ዕቕባ ይህቡ እምበር ኣየባርኡን። ነዚ ከም መረዳእታ ዝኮነና ዓለም ብምልእታ ዘባረረቶም ኣሰላም ኣብ ምድሪ ትግራይ ብኣግኣዝያን ዕቕባ ከም ዝረኸቡ ምርዳእ የድሊ ነይሩ ግን ሓድሓደና ኣይንርድኣን ዘለና። (ኣብ ትግራይ ከባቢ ውቕሮ ዝርከብ መስጊድ ነጋሽ ናይዚ ታሪኽ ሓቂ ዓሽራ እዩ።) እቲ ካሊኦ ኣካይዳ እውን እንተኹን ፅቡቕ እዩ ዝብል እምነት የብለይን። ኣብዚ ዘበናዊ ዓለም ኣብ መበል 21 ክ/ዘመን ተቐሚጥካ ትማሊ ናይ ብሄር፣ ናይ ቋንቋን ሃይማኖትን ጭቆናን ባይልን ባይሉና ኢልካ ንዘመናት ምስ ፀላእቲ ተኳሺሕካ እልፊ ኣእላፍ መስዋእትን መጉዳእትን ደቂ ህዝቢ ተኸፊሉ ዝተረኸበ ሓርነት መሊሰካ ናብ ዝነበሮ ንምምላስ ምፍታን ይመስል፣ ኣካይዳኡ ቅኑዕ ኣይኮነን። ቋንቋ ግእዝ/ኣግኣዝያን ዝብል ናይ ቀዳሞት ኣኩሎማውያን ተጋሩ ናይ ክርስትያን ቋንቋን እምነትን ጥራሕ ብምምላህን ኣብ ባንዲራኽ ታቦትን መስቀልን ከም መለለዩ ኣርማ ብምጥቃም ዝግበር ጉዕዞ ርሑቕ መንገዲ ዘይወስድን እቲ ዝሕሰብ ሓድነት ህዝቢ ምምፃእ ዘሰናኸል ኣካይዳ ስለዝኸነ ክእረም ኣለዎ።

ስለዚ ወከልቲ ህዝቢ ኢና ኢሎም ዝብሉ ኣካላት ጫፍ ኣንጠልጠልካ ዘይኮነስ ዘሎ ነባራዊ ድሕሪ ባይታ እንታይ ይመስል ዝብል ዑመቕ ምርምርን መፅናዕትን ብምክያድ ክኸውን ይግባእ። ንሓድነትን መሰልን ህዝቢ ተሓሊቕካ ባዕልኻ መስዋእቲ ንምግባር ቆሬታ ምብጋስ ንባዕሉ ከም ሓደ ዓብዩ እወንታዊ ተግባር ክውሰድ ዝግብእ ከምዝኮነ ክስመረሉ ዋላ ዝግባእ እንተኹን ኣካይዳኻ ውቅዒት ልቢ ህዝቢ ዘዳመፀ እንተዘይኮይኑ ኣብ ክንዲ ሓድነት ዝብኣስ ምፍልላይን ምብትታንን እዩ ዘስዕብ ዝብል ሓሳብ ሚዛን ይወስድ። ስለዚ ሓድነት ክልቲኡ ህዝቢ መረብ ናብ ንቡር ንምምላስ ዝደሊ ዝኮነ ሓይሊ ካብ ዓንኬል ሃይማኖታዊ ፖለቲካን ዓሌታዊ ኣፈላላይን ክወፅእ ግዴታ ኣለዎ። ኣብዚ ዘለናዮ ዘመን መራሕቲ ኣፍሪካ፣ ኣፍሪካ

ከም ኣፍሪካ ሓንቲ ናይ ምግባር ዕላማ ሒዞም ኣብ ዝንቀሳቕሱሉ ጊዜ ኮይንካ ኣብ መንጎ ተጋሩ ኣሰላም ክርስትያን፣ ኤርትራውያን ተጋሩ ኢትዮጵያውያን ተጋሩ እናበልካ ኣፈላላይ እናግፋሕካ እቲ ከነምፅእ ኢና እትብልዎ ዘለኹም ሓድነት ናይ ወረቆትን ፌስቡክን ሓሳብ ኮይኑ ዝተርፍ ጥራሕ ዘይኮነስ ዝበኣስ ምርሕሓቕ ከየምፅእ እትፅሕፍዎን እትዛረብዎን ደጋጊምኩም ብምስትውዓል ክኸውን ኣለዎ። ብሰሩ እውን ኣሸንባይ ዶ ንሕና ሰባትስ ፈጣሪ እውን እቲ ክንገብር ዝግበኣና ሕጊ ሃይማኖትን እምነትን ሂቡ ብእምነት ተቐቢልና ክንትግብር ነፃ ዕድል ሃብና እምበር እዚ ሃይማኖት እንተዘይተኸተልካ ኣይትውዕል ኣይትሓድር ኣይበለን። ምክንያቱ እውን ዘመኑ ዓመተ ምሕረት እዩ። ኣብ መወዳእታ ከከም እምነትና ኣቀባብላን ኣፈፃፀማን ህጊ እግዚአብሄር ንፍርዲ እንቐርበሉ ጉዳይ እዩ። ሃይማኖት ብዝምልከት ንሃይማኖታዊ ተቋማትን ንኣመንቲ ውልቀ ሰባትን ዝወሃብ እምበር ብፖለቲካኛታት ኣብ ልዕሊ ደቂ ሰባት ዝፀዓን ግዴታ ክኸውን ኣይግባእን። ህዚ እውን ደጊመ ዝብሎ ንሓድነት ህዝቢ ክትሰርሑ ትደልዩ ኣካላት ካብ ዙሪያ ሃይማኖታውን ዓሌታውን ፖለቲካ ውፁ ዝብል ማዕዳ እዩ ዘለኒ። እንተዘየለ ግን ህዝቢ ሓድነቱ ኣብታ ተድልዮ መዓልቲ ባዕሉ ቀስ ኢሉ ስለዝእልሻ ኣብዘይ መዓልትኹም መጻእኹም ናብ ሓዊ ላምባ ኣይተፍሰሱ ካብ ተግባርኩም ተዓቀቡ እዩ መልእክተይ።

2) **ግእዝ ኣይናተይን፡-** ኣብዚ ኣበሃህላ ዝተሰለፉ ኣሕዋት ዘንቀሳቕሹዎ ሓሳብ ድማ ዝገደደ ኣይተምፅእ ዙብል እዩ። ኢትዮጵያዊ ወይ ኤርትራዊ ኮይኑ ግእዝ ኣይናተይን ይመት ይቀበር ዝብል ክርስትያን ይኹን ኣሰላማይ ኤርትራዊ እዩ፣ ኢትዮጵያዊ እዩ፣ ትግራዊ እዩ እንተዘይበለ ይሓይሹ። ምክንያቱ እታ ትክክለኛ ኢትዮጵያ ኮነት ኤርትራ እታ ኣብ ገፀ መሬት እንጋራ ዘለና ጥራሕ ኣይኮነትን። እቲ ሓቀኛ ታሪኽ ኢትዮጵያ ኮነ ኤርትራ ምስ ቋንቋ ግእዝን ቅድሚኡ ዝነበረ ቋንቋን ብሓባር ኣብ ትሕቲ መሬት ኢትዮጵያን ኤርትራን እዩ ተቐቢሩ ዘሎ። ኣብ ታሪኽ ኢትዮጵያ ብቋንቋ ኣምሓርኛ ኮነ ትግርኛ ብሙሉእነት ተሰኒዱ ዝተቐመጠ ናይ ታሪኽ መፅሓፍ ከምዘየለ ሙሁራት ብተደጋጋሚ ዝሕብርዎ ጉዳይ እዩ። ፊተና ፀላእና ብውሑዱ እኳ እንተገረኡና እቶም ሎሚ እንጥቀመሎም ዘለና ፊደላት እውን ተረፈ ግእዝ እዩም። ስለዚ ኣንቱም ግእዝ ምስ ሃይማኖት ብምትእስሳርን ብመነፅር ዓይኒ እምነት ብምርኣይ ኣይናትናን ቀቲልና ንቐበሮ ትብሉ ዘለኩም ኤርትራዊያን ኮነ ኢትዮጵያውያን ዓድኹም ብዘይ ግእዝ ዋጋ ከምዘየብላ ምፍላጥ የድሊ። ዓይንና ንግለፅ፣ ልብና ንክፈት። ምክንያቱ ኩሉ ታሪኽና ብቋንቋ ግእዝ ተፃሒፉ ምስ ቋንቋ ግእዝ ሓቢሩ ኣብ ትሕቲ መሬት ከም ዝተቐበረ ፈሊጥና ቋንቋ ካብ መረዳድእነትን መዕቀቢ ታሪኽን ሓሊፉ ካለእ ሓለፉ ከምዘየብሉ ብምእማን ኣብ ምጥጣሕ መፃኢና ክንምርሽ ይግባእ እናበልኩ ምኽረ ሓሳብይ የቐርብ። ብምኳኑ ድማ ቋንቋ ግእዝ ናይ ሓባርና ቋንቋ እምበር ንክርስትያን ሓለፉ ዝበፀሐ ንኣሰላም ዘይምልከቶም ኣይኮነን። እዚ እንትንብል ኣብ ኢትዮጵያ/ትግራይ ዘለው ኣሰላም ዝጥቀሙሎም ናይ እምነቶም መፃሕፍቲ ኩሎም ብዓረብኛ ኣይተፅሓፉን ጥራሕ ዘይኮነስ መብዛኦትንም ብፊደላት ግእዝ/ትግርኛ ፅሒፎም እዮም እምነቶም ዝትግብሩ ዘለው። ምክንያቱ ዓረብኛ ዝፈልጡ ሃይማኖት እስልምና ዝክተሉ ተጋሩ ብቐፅሮም ውሑዳት እዮም፣ ብምኳኑ ድማ ስለሃይማኖቶም ዝፅሕፉን ዘንብቡን ባቲ ዝዓበዩሉ ቋንቋ ትግርኛ እዩ። ቋንቋ ትግርኛ ድማ መሰረቱ ግእዝ ምኳኑ እንፈልጦ ሓቂ እዩ። ስለዚ ግእዝ ናይ ክርስትያን ጥራሕ ዝብሃል ሓሳብ መሰረት ዘየብሉ ካብ ሓቂ ዝረሓቐ ሓሳብ እዩ። ብምኳኑ ድማ ሓደ ጫፍ ሒሳብ መርትዖ ብዘየብሉ ካብ ባዶ ፅልኢት እናተበገሰካ ምኩናን ክተርፍ ኣለዎ ግእዝ ናይ ኩላትና ሃፍቲ እዩ ዝብል ናይ ሓባር መትከል ክትሓዝ ይግባእ።

ሓድነት ክልቲኡ ህዝቢ መረብ ከ እንታይ ይኹን? ሓድነት ክልቲኡ ህዝቢ መረብ የድሊ ዶ ኣየድልን ኣብ ዝብል ክርክር ጊዜ ከጥፍእ ኣይደልን፣ የድሊ እዩ ጥራሕ ዘይኮነስ ልዕሊኡ እዩ መርገዒየይ። ከዘራርበና ዝግብኡ ሓድነት እዚ ህዝቢ

ከመይ ይምጻእ ዝብል እዩ ክኸውን ዝግብኡ። ኣድላይነቱ ንምዝርዛር ብዙሕ ኣድላይ ኣይኮነን እምበር ኢኮኖሚያዊ ጥቕሚ፣ ናይ ሓባር ፀላኢ ንምክልኻል፣ ካብ ጥንቲ ዝፀንሓ ናይ ሓባር ባህልን ልምድን ብምዕቃብ ብዓለም ደረጃ ንክፍለጥ ንምግባር ዓቕሚ ንምዕባይ፣ ውሱን ዝኮነ ናይ ተፈጥሮ ሃፍቲ ብሓባር ንሓበራዊ ጥቕሚ ብኣግባቡ ምውግል ወዘተ ዝብሉ ምግላፅ ይከኣል እዩ። እዚ ከምዘሎ ኮይኑ እቶም ኣብ ላዕሊ ዝረኣዩም ክልተ ጫፍ ዝውፁ ዝተረሓቑሎ ሓሳባት ሓድነት ህዝቢ ከምፅኡ እዩም ኢልካ ምፀባይ ስሕተት እናሰራሕካ ከም ምንባር እዩ ዝቐፀር። ምክንያቱ እቶም ካብ ፀጋም ናብ የማን ዝላኸው ዘለው ኣንፈቶም ዘይተነፀሩ ፖለቲካዊ ሓሳባት ናይ ህዝቢ ዘይኮኑስ ናይ ውልቀ ሰባት ምናልባት እውን ናይ ውልቀ ትካላት ምኳናምን ተቐዳዲሞም ኣብ ሃይማኖትን ዓሌትን ምቕግር ስለዝኣተው ማለተይ እዩ። ስለዝኮነ ድማ ኣብዚ እዋን ዘለና መናእሰይ ሚዛናዊ ብምኳን ህዝብን ሃገርን ዝጠልቦ ሓሳብ ንምዕባት እምበር ጀሚርካ ንምቁራፅን ነንባዕልካ ንምብላዕን ክኸውን የብሉን። ብምኳኑ ድማ ካብ ብስምዒት ምድጋፍን ምንቃፍን ክንወፅእ ኣለና። ሓድሓዲ ኣግኣዝያን ዝብል ሸም ህዝቢ ኣንጠልጢሎም ስለዝመፁ ጥራሕ፣ መሰረታዊ ሓሳብም እንተይመርመርና ብዘይምክንያት ናብ ምድጋፍን ምንቃፍን ዝኣተና ከምዘለና ጋህዲ ኮይኑ ኣሎ፣ እቲ ኣካይዳ ልክዕ ስለዘይኮነ ክእረም ኣለዎ። ብምክንያት ፅቡቕ ሓሳብ ሓዘ ንዝመፀ በርትዕ ቀፅለሎ ክንብሎ፣ ንህዝቢ ዘይጠቕም ሓሳብ ሓዘ ዝመፀ ኣካል ድማ ብምክንያትን ብመርትዖን ኣይፋልካን ክንብሎ እዩ ዝግብኣና። ሓድሓዲና ግን ነገር ንነገር መርገዒኡ ዘየነፀረ ሸም ቀዳሞት ኣኩሰማውያን ተጋሩ ጥራሕ ስለዘልዓለ ሆይ ሆይ ንብል ኣለና። ነገር ኩሉ ብምክንያት እንተዝኸውን ይሓይሽ። ገለገሊና ድማ ኣግኣዝያን ረኣኹ ሰይጣን ረኣኹ ዝዓይነቱ ሓድነት ክልቲኡ ህዝቢ መረብ ክነውሕስ ኢና ንዝበሉ ብሓፈሻ ኣብ ሓደ መጉእ ኣእቲካ ናይ ምውቃጥ ዝዓይነቱ ኣካይዳ ብምክንያት ናይ ልዕሊ 3000 ዓመት ናይ ሓባር ታሪኽ ዘለዎ ህዝቢ ኣብ 20 ዓመት ታሪኹ ተፋሒቑ ከም ዝጠፍእ ገይሮም ዘቐርቡ ሰባት ኣለው የሕዝቲካ ድማ።

ካብዚ ብተወሳኺ ሓልሓሊፎም ካብ ሓድሓዲ ተጋሩ ዝለዓሉ ናይ ይኸውን ሓሳባት ክእረሙ ይግባእ። ንሳቶም እሙን ኢትዮጵያዊ ኮይኖም ከፍ ኢሎም ንካልእ ትግራዊ ድማ ኢትዮጵያዊነቱ ከምዝፀልኦ እናገበሩ እንተቐርቡ ይረኣዩ ኣለው እንተዝእረሙ። ትግራዊ ካብ ዝኮነ ኢትዮጵያዊ ንላዕሊ ንሃገሩ ኢትዮጵያ መስዋእቲ ከፊሉ ካብ ባዕዳዊ ወራሪ ይኹን ካብ ውሽጣዊ ፀላኢ ሓራ ብምውጻእ ንሃገሩ ነፃነት ኮነ ንምዕባል ሃገሩ ዝዋደቕ ዝነበረን ዘሎን ፅኑዕ ህዝቢ ምኳኑ ንትግራዊ ነጋሪ ኣየድልዮን። ምክንያቱ እዚ በታሪኽ ዘይኮነስ ብተግባር ዝፈልጦ ሓቂ ስለዝኮነ ማለተይ እዩ። ግዝኣት ኣክሱማውያን ተጋሩ እዛ ናይ ሎሚ ኢትዮጵያ ጥራሕ ዘይኮነትስ ክሳብ ሰገር ባሕሪ ከምዝነበረ ኩሉ ትግራዊ ዓፀቢቑ ዝፍልጦ ታሪኽ ኮይኑ ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ዓሸራ ኣክሱማውያን ከምዘለው እውን ከመረዳእታ ምውሳድ ይከኣል እዩ። ስለዚ ዝኮነ ትግራዊ ክሳብ እዚ ዘለናዮ ዘመን ንኢትዮጵያ እንትሓልፈላ እምበር እንትኸሙዳ ዝረኣዩ ኣካል የለን። ኣብዚ ክሕለፍ ዘይግብእ ጉዳይ ግን ትግራዊ ኢትዮጵያዊ እዩ ኢሉ ስለኢትዮጵያ ዝያዳ መስዋእቲ እናኸፈለ እንተሎ ኣይተድልዮናን ንብረት ናብ ቀበሌ ንሰኻ ናብ መቐለ ንዝብል ተደጋጋሚ ሕቶ ፀብብትን ትምክሕተኛታትን እንታይ መልሲ ይወሃቦ ዝብል እዩ።

በቲ ካልእ ወገን ድማ ህዝቢ ትግራይ ኣብ ሸግሩ ኮነ ኣብ ሓጎሱ ተኻፋሊ ዝኾነ ናይ ልዕሊ 3000 ዘመን በቋንቋ፣ ብባህሊ፣ ብልምዲ ኮታስ ብዝኾነ መለክዒ ካብ ዝኮነ ህዝቢ ንላዕሊ ዝቐርቦ ህዝቢ ኤርትራ ከም ዝኾነ እናተፈለጠ፣ ብተንኮል ፀላእቲ ን20 ዓመታት ስለዝተፈላለዩ ኣይንታይካን ምባል እንታይነት ዝምድና ህዝቢ ዘይምፍላጥ እዩ።

ከንፈልጦ ዝግብኣና መሰረታዊ ነገር መራሕቲ እምበር ህዝቢ ተፃሊኡ ኣይፈልጥን፣ ህዚ እውን ኣይተፃልኦን፣ ንቐፃሊ እውን ኣይባኣስን። እቲ ሓቂ እዚ ምኳኑ እናተረዳእና ኣብ መንጎ ህዝቢ ዘሎ ናይ ዝምድና ሓረግ ብምብጣስ ኣፈላላይ ንምስፋሕ ዘይኮነስ ኣፈላላይ ብምፅባብ ሓደ ዝገብርዎን ዘመሳስሎምን ኣብ ምስባክ ኣብዚሕና እንተንሰርሕ ዝሓሸ ይኸውን ዝብል ሓሳብ ኣለኒ። ኣብ “ውራይና” ኣብ ነሓስ 2009 ዓ/ም ካብ ዝቐረበት ፅሑፍ ዘይተሰማዕዎኩላን ከትእረም ዘለዎ ሓሳብን ናባኩም ከብል ፈትዮ ኣለኹ። ብሓፈሻ እቲ ፀሓፊ ዘቐረበ ሰፊሕ ፅሑፍ ደስ ብዝብል ላዛ ትግርኛ ጠንካራን መምሃርን ሓሳባት ብምልዓል ዝቐረበ ስለዝኾነ ብወገነይ ተመቐዩ ኣንቢቦዮን ብዙሕ ትምህርቲ ወሲዶሉን ስለዘለኹ ይበል ከምዚ ዓይነት ፀሓፍቲ ይሰስኑ ይብል። ብምቐፃል እታ ኣነ ከም ጉድለት ዝወሰድኩዎ ሓሳብ ከም ዝሰዕብ ስለ ዘቐርባ ሰዓቡኒ “ኣብዚ ቐረባ እዋን ንኤርትራውያን ስደተኛታት ኣብ ሽመልባ ከይዳ ከተዛርብ ዝፈተነት ሓንቲ ሰብ መዚ ክልል ትግራይ ሓደ ትግርኛ ተዛራቢ ስደተኛ ከምዚ ኢሉዎ። ትግርኛኹ ስለዘይርደኣና ብእንግሊሽ ኣዛርብና (ፍልፍል ባዕላ እታ ሰብ)” ኢልዎ ይብል እቲ ፀሓፊ። ብምቐፃል “ንሱ እንታይ ገይሩ! ኣብ ዝሓን ከባቢኡን ናተምሃር ዝዓበዩ እዩ። እም ከምዚ እምን ካልኣትን ዝእመሰሉ ኣብ ጥቕእም ትግርኛ ዝዛረብ ህዝቢ ምህላው ዘእምምም ኤርትራውያን ሒዝካ ከመይ ኢሉ እዩ ሓደ ፖለቲካ መስርሕ ክፍጠር” ድማ ይብል። ኣብዚ ሓሳብ ክረእዩ እናተገብእም ዘይተርእዩ ክልተ ዓበይቲ ነጥብታት ኣለው።

1. ኣነ ሓደ ስደተኛ ዝተፈለየ ናይ ቋንቋ ምርድዳእ ብትክክል እንተዘየጋጠሙ ከምዚ ኢሉ ብድፍረት ንሰበልጣን ይዛረብ እዩ ዝብል እምነት የብለይን። ነገር ግን ብቑዕ ልቢ እንተራኢናዮ ናይ ቋንቋ ዘይምርድዳእ ክፍጠር ከምዝኽእል ምግማት ኣይኣብን። እዚ እትብሃል ኣብቲ ቋንቋ መሰረታዊ ኣፈላላይ ሃልዮ ዘይኮነስ ናይ ሓደ ከባቢ ትግርኛ ካብ ካሊኦ ከባቢ ትግርኛ ዝዛረብ ኣብ ኣወፃፅ ላዛ ትግርኛ ከከም ከባቢኡ ዝተወሰነ ኣፈላላይ ስለዘሎ እዩ። ንኣብነት ሓደ ኣብ ራዖ ዓዘቦ ተወሊዱ ዝዓበዩ ቆልዓ ምስ ኣብ ከባቢ እገላ ተወሊዱ ዝዓበዩ ቆልዓ ነፍይ ባዕሎም ላዛ (ላህጃ) ትግርኛ ስለዘለዎም ከሳብ ዝላመዱ ምርድዳእ ዘይኽእልሉ ዕድል ከምዘሎ ምፍላጥ የድሊ። ምግላፁ ኣድላዩ ስለዝኾነ መርኣያ ዝኾኑ ዝተወሰኑ ቃላት ብምውሳድ መብራህርሂ ክህቡ ክፍትን እዩ። ንኣብነት ኣብ ከባቢ ራዖ ዓዘቦ/ቆቦ ተወሊዱ ዝዓበዩ ቆልዓ “ክፍቲ” ንምለት ወርቂ፣ “ዝ ወይ ድማ ዝ ሪሑ” ንምለት “ዓዲ ወይ ድማ ዓዲ ሰሪሑ” እንትብል ኣብ ከባቢ እገላ (ኣሕስኣ) ግን ክፍቲ ወይ ኣሓ ሓልሓሊፉ ላም፣ ንዝዝ ገዛ ብምባል እዩ ዝፍለጥ። “እንጀራ” ኣብ መብዛሕትኡ ትግራይ “እንጀራ” ብዝብል እንትፍለጥ ኣብ ራዖ ግን “ነጎ” ብዝብል እዩ ዝፍለጥ። ካብዚ ብተወሳኺ ብመጀመርታ ነዘም ስዒብም ዝጥቀሱ ከከም ከባቢኡ ኣፃፊ ዝኾነ ቃላት ብምጥቃም ይቐርታ እናሓተትኩ ኣብ ከባቢ ራዖ ዓዘቦ/ቆቦ “መዓኮር” ዝብል ፀያፍ ቃል እንትኸውን “ምጥሪ” ዝብል ቃል ሽግር ዘየብሉ ልመድ ቃል እዩ። ኣብ ካልኣት ከባቢታት ትግራይ ኮነ ኣብ እገላ (ኣሕስኣ) ግን “መዓኮር” ሽግር ዘየብሉ ልመድ ቃል እንትኸውን “ምጥሪ” ዝብል ቃል ግን ፀያፍን ንምዝራቡ እኳ ዘይድፈር ዘሕፍር ቃል እዩ። ሓደ ራዖታይ “ዓባይ ምጥሪ” እንተኢሉ “ዓባይ መዓኮር” ይብል ኣሎ ማለት እዩ። ሓደ ኤርትራዊ “ኣፍቂረ” እንተኢሉ ሓደ ኣብ ደቡብ ትግራይ ዘሎ መንእሰይ ድማ “ፋቂዕ” ይብል። ስለዚ ኣብ ቋንቋ ትግርኛ መሰረታዊ ኣፈላላይ ዋላ እንተዘይሃለወ ንሓደ ከባቢ ልሙዳት ዝኾኑ ቃላት ኣብ ካሊኦ ከባቢ ዘየረዳድኡ ዝኾኑሉ ዕድል ከምዘሎ ንምርኣይን ንምግንዛብን እዩ። እዘም ውሱናት ቃላት ንኣብነት ድኣ ኣልዕልና እምበር ብምኽንያት ከባቢያዊ ተፅዕኖ ናይ ምርድዳእ ሽግር ክፍጠር ከምዝኽእል ምግማት ኣይኸብድን። በዚ ምኽንያት እውን እዘን በዓልቲ መዚ እተብሃላን እዚ ስደተኛ ኤርትራውያን ከምዚ ዝበለ ሽግር ገጢምዎም ክኸውን ይክእል እዩ ኢለካ ምግማት የድሊ እምበር ካሊኦ ስሓቦ ጉተቶ ምፍጣር ምድላይ ካሊኦ ኣተሓሳስባ እዩ ዝኸውን። ካብዚ ብተወሳኺ እተን

በዓልቲ መዚ እተብሃላ ኣብ ኤርትራውያን ሕማቕ ኣረኣይያ እንተሃልወን ከ? ኣጋኒነን ኣቕሪቦን እንተኮና ከ? ብስሩ እውን ኢሎም እናበልካ ሕማቕ ነገር ምቕራብ ልክዕ ኣይመፅእን ንቐፃሊ ክእረም እዩ ዘለዎ።

2. ብኻልኣይ ደረጃ እቲ ኣብ ላዕሊ ኣጋጢሙ ዝተብሃለ ፀገም ብሓቂ ኣጋጢሙ ንበል፤ ሓደ ሰብ ንህዝቢ ኤርትራ ይውክል እዩ ኢልካ ምቕራብከ ከንደየናይ ተቐባልነት ኣለዎ? ህዝቢ ትግራይን ህዝቢ ኤርትራን እኮ ንዘመናት ሓደ ዓይነት ቋንቋ እናተዛረበ ዝነበረ ሓደ ህዝቢ እዩ። ትግራዊይ ብትግርኛ፣ ዓፋር ብዓፋርኛ፣ ኩናማ ብኩናምኛ፣ ሳሆ (ኢሮብ) ብሳሆኛ ካልኣቶም እውን ልክዕ ከምዚ ማለተይ እዩ። ብሱሩ ብቋንቋክ መዓዝ ዘመን ምርድዳእ ስኢኖም ተጓኒዖም ይፈልጡ ኣብ ታሪኽ ዘየለ እንተዘይንፅሕኛ ይምረፅ በሃሊ እዩ። ኣነ ዝፈልጦ ካብ መበቆሎም ጀሚርኖም ክሳብ 1983 ዓ/ም ኣብ ሓንቲ መትከል ፀኒዖም ደው ብምባል ናይ ውሽጥን ወፃኢን ፀላእቶም እንተምበርኩኹን ዓወት እንትሓፍሱን እምበር ብቋንቋ ተፈላልዮም ኣብ መንጎም ሽግር ተፈጢሩ ነይሩ ዝብል ታሪኽ ኣይተምሃርኩን ኣየንበብኩን ብስሩ እውን የለን። ስለዚ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝተልዓለ ንደቂ ሰባት ዘናዕቐ ውልቀ ሰባት ትማሊ ነይሮም፣ ሎሚ ኣለው፣ ፀባሕ እውን ኣይሰኣኑን። ስለዝኮነ ድማ ንሕና ናይ ሓድሓደ ብስርዓት ዘይዓበዩ ፋሉላት ኣተሓሳስባን ኣካይዳን ኣይኮነን ከተሓሳስባና ዝግብኦ። ከጨንቐና ዝግብኦ ናይ ኣብዝሓ ህዝቢ ጉዳይ እዩ። እንተዘይኮይኑ ከምዚ ዝኣመሰሉ ምቕፃር እንተተጀሚሩ እማ ኣብዚ ዘለው ሓድሓደ ዘይተገንጡ ብዘይኣነ ፈላጥ የለን ኣነ ዝበልኩዎ ፈጣሪ ከምዝበለ ዝብሉ ኣፎም ከምዘምፀአሎም ዝሓማዙቐ ደቂ ዓድና እኳ ይገዱ። ከንዲ ፍረጣፍ ዘይሰርሑ እንተለው ደርጊ ንሳቶም ጉድጓድ ፍሒሮም ከም ዝቐበርዎ ገይሮም እናተጎረኑ ስም ህዝቢን ሰማዕታትን ኣብ ዘይቦትኡ ከም ኣባኸቦራ እናብኮኹ ዝኹዱን ሓድነት ህዝቢ ኣብ ምጥርጣር ክኣቱን ዝገብሩ ታሪኻዊ ስራሕ ጀጋኑ ሰማእታት መውዓሊ እንዳመሸታ ዝገበሩ ወይ እውን መነገድን መኣከብን ውልቃዊ ረብሓ ዘውዕሉ ኣለው። ስለዚ ሓድነት ህዝቢ ትግራይን ኤርትራን ብሓፈሻ ሓድነት ኢትዮጵያ ካብ ጥንቲ ዝነበረ እምበር ሎሚ ዝፈጠርናዮ ወይ ድማ ገና ዝፍጠር ተኣምር ኣይኮነን። ተጋሩ ኣሸንባይዶ ምስ ቋንቋኦምን ባህሎምን ብሓፈሻ ኩሉ ነገሮም ምሳና ማዕረ ዝኾነ ህዝቢ ኤርትራ፣ ብቋንቋ ኮነ ብባህሊ ብዙሕ ኣፈላላይ ምስ ዘለዎም ኩሎም ኢትዮጵያውያን እውን ብሓባርን ብሓድነትን ክነበር ኢና ኢልና ብምትእምማን ንነብር ኣለና (ኣብዚ ጊዜ ኣብ ዝኸፍኦ ኩነታትን ኣብ ዘተሓሳስብ ደረጃ ምህላውን እተይዘንጋዕና)። ስለዚ ምስ ህዝቢ ኤርትራ እውን ቋንቋ ኮነ ሃይማኖት ብሓባር ካብ ምንበር ከምዘይዓግተና ክፍለጥ ኣለዎ ዓጊቱና እውን ኣይፈልጥ።

መጠቓለሊ

- 1) ዋና መበገሲ ሓሳባይ ብዛዕባ ቋንቋ ግእዝ ስለዝኮነ ግእዝ ካብ መረዳድኢ ደቂ ሰባትን ካብ መዐቀቢ ታሪኽምን ብላዕሊ ካሊእ ስራሕ ኮነ ተግባር ከምዘየብሉ ካብ ኩሉ ብላዕሊ ክስመረሉ ይግባእ።
- 2) ኣቱም ኣብ ክልተ ጫፍ ተቐሚጥኩም ብምኸንያት ቋንቋ ግእዝን ኣግኣዝያንን ፖለቲካዊ ረብሓ ተናድዩ ዘለኹም ኣካላት እውን ኣካይዳኹም ኣርንቡ፣ ግእዝ ታሪኽ ኢትዮጵያንን ኤርትራንን ዝተሸከመ ቋንቋ እምበር ሃይማኖት ወይ እምነት ኣይኮነን፣ መዐደጊ ፖለቲካዊ ገንዘብ እውን ኣይኮነን። ግእዝ ናተይ ጥራሕ እትብሉ ኮነ ግእዝ ኣይንታየይን እትብሉ ብሃፍቲ ህዝቢ ካብ ምቕላድን ምጭዋትን ነፃ ከይንኩም ዕላማኹም ብኣግባቡ እንተትመርሑ ይሓይሹ።
- 3) ታሪኽ መሰረት ኩሉ ነገር እዩ። ሕሕማቕ ንዘይምድጋም ፀፅቡቐ ድማ ኣጠናኺርካ ንምቕፃልን ንምፃኢ ዕድልካ ምጥጣሕን ይረድእ። ዝኮነ ሃገር ካብ ታሪኹ ወፃኢ ባቲ ዝድለ ቐልጣፊን ብቐዓትን ኣይዓብን። ታሪኽ ኢትዮጵያ

ካብ ሰላምን ሓድነትን እምበር ካብ ኩናትን ምፍልላይን ዝርባሕ የለን!!

ኮነ ኤርትራ ታሪኽ ቋንቋ ግእዝ እዩ። ምክንያቱ እቶም ናይ ዓለምና ጫፍ ምዕባለ ባጂሑም ዝነበሩ ኣክሱማውያን ተጋሩ ዝጥቀሙሉ ዝነበረ መሰረት ስልጣነኦም ዝኾነ ጥበብን ታሪኽን ብሙሉኡ ኣብ ከርሲ መሬት ትግራይ እዩ ዘሎ። እዚ ታሪኽን ጥበብን ጊዜ ይነውሕ እምበር ምውፅኡ ኣይተርፍን። ነገር ግን ኩዊትካ ሓድጊ ምውባእ ጥራሕ ባዕሉ እኹል እዩ ማለት ኣይኮነን እዚ ጥበብ ንምጥቃም ኣብ ዙሪያ ቋንቋ ግእዝ ዝመራመሩ ተመራመርቲ ምፍራይ ካብ ሎሚ ክጅመር ይግብኡ። ሃገራት እስራኤል፣ ጀርመንን ካልኦት ኣውሮፓውያንን ኣሜሪካውያንን ኣብ ዙሪያ ግእዝ መፅናዕቲ ንምግባር ክሰብዩ ዩኒቨርስቲ ዘምህሩን ዝመራመሩን ንኢትዮጵያ ወይ ድማ ንኤርትራ ክሕግዙ ስለዝደለዩ ኣይኮነን። እንታይ ድኣ እቲ መሰረት ምዕባለ ዓለም ኣበይ ከምዘሎ ስለዝተረድኡ እምበር። ምእማንን ዘይምእማንን ናይ ውልቀ ሰባት መሰል ኮይኑ ኣብ ግእዝ መፅናዕቲ ስነ-ኮባክብቲ፣ ስለምህንድስና፣ ስለሕክምና፣ ስለትምህርቲ፣ ስለሕርሻ፣ ስለምሕደራ፣ ስለሒሳብ ቀመር ወዘተ ብሰፊሑ ኣሎ። እዞም ኣብ ናይ ዓለምና ምዕባለ መሰረቲ ኣስተዋፅኦ ዘበርክቱ ዘለው ኣብ ኢድ ቀዳሞት ወለድና ምንባርም ድርሳናት ቤተክርስቲያን ኮነ ካልኦት ናይ ታሪኽ መጻሕፍትን መፅናዕቲታትን ይሕብሩ። ስለዚ መንግስታት ብፍላይ መንግስቲ ክልል ትግራይ እዚ ብምርዳእ ግእዝ ካብ ታሕተዋይ ክፍሊ ጀሚሩ ክሰብዩ ዩኒቨርስቲ ንኸወሃብ ኣብ ስርዓተ ትምህርቱ ብምቕማጥ ኣብ ዙሪያ ቋንቋ ግእዝ መፅናዕቲ ዝገብሩ ናይ ፅባሕ ተመራመርቲ ክፍሪ ይግባእ። ግእዝ ኣብ ቀፅሪ ቤተክርስቲያን ጥራሕ ተሓባራ ኣብ ኣፍ ሞት ትርክብ ኣለ። ካብ ቀፅሪ ቤተክርስቲያን ወፅዮ ኣብ ርእሲ ኩሉ ሰብ ክትርክብ ብምግባር ክትዕምብብን ክትፈርን ኣለዎ። እንተዘይኮይኑ ግን ወለድና ከምዚ ገይሮም እናበልና እንምክሓሉ ታሪኽ ኢትዮጵያ ምስ ቋንቋ ግእዝ ሓቢሩ ይቕበር ከምዘሎ ልቢ ዘለዎ ኩሉ ሰብ ከስተውዕል ይግባእ።

- 4) ኣብ መወዳእታ እቲ ኣብ ኢትዮ-ኤርትራ ዘሎ ኣይኩናት ኣይሰላም መንግስታት ብፍላይ ህወሓትን ህግደፍን ብዝሰኸነ ልቢ እንደገና እንተዝረእዎ ይሓይሽ፣ ልቢ ህዝቢ እውን እንተዘዳምፁ ዝሓሸ እዩ። ኣብ ዙሪያ እዚ ሓድሓደ ሰባት እቲ ኣይሰላም ኣይኩናት ሓዲኡ ይገበር ዝብል ስምዒታዊ ሓሳብ እንትህቡ ምርኣይ ልሙድ እዩ። እዚ ሓዲኡ ይገበር ዝብል ኣየኸይድን ቅኑዕ መንገዲ እውን ኣይኮነን፣ ብሰላም ይፈታሕ እዩ ክብሃል ዝግብኡ። ኣነ ዝቐደመ ዝፈሰሰ ደም ይኣክል እየ ዝብል፣ ኣብ መንጎ ሓደ ህዝቢ ኩናት ምውላዕ ብርሰትን ዕንወትን እምበር ዓወት የለን ኣሸናፊ እውን ኣይህሉን። ካብዚ ንደሓር ሓንቲ ዓረር እውን ትኹን ኣብ መሬትና ክትዓልብ ክነፍቕድ የብልናን። ትግራይ ድኻ ኮይና ዝተፈጠረት ዓዲ ኣይኮነትን ኣብ ዝተፈላለዩ ዘመናት መናሃሪያ ዓውደ ኩናት ኮይና ብምፅናሓ ብቁምብላ ኬሚካል ልሙዕነት መሬታ ክጠፍእ ስለዝተገበረ እምበር። በምኳኑ ድማ ጉዳይ ህዝቢ ትግራይን ህዝቢ ኤርትራን ጦርነት ኣይፈትሑን በዝሒ ሰራዊትን ኣፅዋርን ኣይፈትሑን፣ ዝፈትሑ ህዝቢ ባዕሉ እዩ፣ ዝፈትሑዎ ዓበይቲ ዓዲ እዮም፣ ዝፈትሑዎ መራሕቲ ሃይማኖትን ሙሁራትን እዮም። እቲ ፀገም ብሰላማዊ መንገዲ ክፍታሕ ኩሉ ህዝቢ ናይ ባዕሉ እጃም ክበርክት ይግባእ እምበር ብሰላም እንተዘይኮይኑ ብኩናት እንተዘይተፈትሑ እናበልካ ፀቕጢ ምግባር ሓላፍነት ዝጎደሎ ናይ ስምዒታውያን ሓሳብን ተግባርን እዩ።

ግእዝ ቋንቋ እምበር ሃይማኖት ወይ ድማ እምነት ኣይኮነን።

ካብ ሰላምን ሓድነትን እምበር ካብ ኩናትን ምፍልላይን ዝርባሕ የለን!!

በርሀ መሓሪ

23 ጥቅምቲ 2010 ዓ/ም ኢትዮጵያ